

POSTANOWIENIE

Dnia 18 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z powództwa B. Ł.

przeciwko R. R. i M. R.

o rozwiązanie umowy dożywocia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 maja 2012 r.,

zażalenia pozwanej M. R.

na postanowienie o kosztach procesu zawarte w punktach pierwszym i drugim

wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 maja 2011 r.,

- 1) odrzuca zażalenie w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach procesu poniesionych przed Sądem Okręgowym (punkt I. wyroku Sądu Apelacyjnego);
- 2) oddala zażalenie w pozostałej części;
- 3) przyznaje radcy prawnemu B. K. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego kwotę 600 (sześćset) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu pozwanej w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym;

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 24 maja 2011 r., Sąd Apelacyjny w pkt I. zmienił pkt I., II. i III. wyroku Sądu Okręgowego z dnia 10 grudnia 2010 r., w ten sposób, że utrzymał w mocy w całości wyrok zaoczny Sądu Okręgowego z dnia 24 października 2008 r. w stosunku do pozwanej M. R. wydany w sprawie z powództwa B. Ł. przeciwko R. R. i M. R. o rozwiązanie umowy dożywocia, w pkt II. zasądził od M. R. na rzecz powódki kwotę 5.430 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego, w pkt III. przyznał koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej w postępowaniu apelacyjnym przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu oraz w pkt IV. nie obciążył pozwanej kosztami sądowymi. Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym Sąd Apelacyjny przyjął art. 98 k.p.c. Ponadto, mając na względzie sytuację majątkową pozwanej, odstąpił od obciążania jej opłatą od apelacji, od obowiązku uiszczenia której powódka została zwolniona.

Na postanowienie w przedmiocie kosztów procesu zawarte w pkt I. i II. wyroku Sąd Apelacyjny pozwana wniosła zażalenie, domagając się zmiany pkt I. przez odstąpienie od obciążenia jej kosztami zasądzonymi wyrokiem zaocznym oraz zmiany pkt II. przez odstąpienie od obciążania jej kosztami postępowania apelacyjnego. W zażaleniu pozwana podniosła, że powódka świadomie nieprawidłowo wskazała jej adres, co pozbawiło ją możliwości wpłynięcia na ustalenie wartości przedmiotu sporu w niniejszej sprawie, która została zawyżona. Wskazała na zły stan swojego zdrowia i niski miesięczny dochód, które całkowicie uniemożliwiają jej zapłatę kwoty 66.172 zł, w tym kwoty 53.275 zł tytułem opłaty od pozwu, do uiszczenia której została zobowiązana utrzymanym w mocy wyrokiem zaocznym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, podzielane także w niniejszej sprawie, zgodnie z którym nie jest dopuszczalne zażalenie do Sądu Najwyższego na rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji o kosztach procesu poniesionych przed sądem pierwszej instancji w razie zmiany przez sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia

do istoty sprawy. W takim wypadku uprawnienie strony do poddania kontroli instancyjnej orzeczenia o kosztach procesu poniesionych przed sądem pierwszej instancji, wynikające z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, wyczerpuje się w możliwości zaskarżenia tego rozstrzygnięcia jedynie do sądu drugiej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 czerwca 2010 r., II CZ 45/10, OSNC 2010, nr 12, poz. 171; z dnia 24 września 2010 r., IV CZ 60/10, niepubl.; z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CZ 103/10, niepubl.; z dnia 1 czerwca 2011 r., II CZ 18/11, niepubl.). W niniejszej sprawie pozwana wniosła zażalenie na zawarte w pkt I. wyroku Sądu Apelacyjnego rozstrzygnięcie dotyczące kosztów procesu, zasądzonych utrzymanym w mocy wyrokiem zaocznym, w tym opłaty od pozwu w kwocie 53.275 zł, od uiszczenia której zwolniona została strona przeciwna. Rozstrzygnięcie to niewątpliwie wchodzi w zakres kosztów procesu poniesionych przed sądem pierwszej instancji i wobec tego zażalenie w tej części, jako niedopuszczalne, podlega odrzuceniu na podstawie art. 373 w zw. z art. 370, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c.

Zażalenie w pozostałej części podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Pozwana w istocie zarzuca Sądowi Apelacyjnemu, że na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. zwolnił ją z obowiązku uiszczenia jedynie opłaty od apelacji, choć okoliczności sprawy uzasadniały nieobciążanie jej także kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez stronę przeciwną. W związku z tym wskazać należy, że przewidziana w art. 102 k.p.c. możliwość nieobciążania strony przegrywającej w ogóle kosztami procesu dotyczy wypadków szczególnie uzasadnionych. Ocena w tym zakresie jest przejawem dyskrecjonalnej władzy sądu orzekającego i zależy do swobodnego uznania opartego o całokształt okoliczności sprawy. Z tego względu zakwestionowanie oceny sądu odnoszącej się występowania w danej sprawie wypadku szczególnie uzasadnionego powinno ograniczać się jedynie do przypadków rażąco niesłusznych (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 października 2011 r., V CZ 76/11, niepubl.; z dnia 7 października 2011 r., II CZ 63/11, niepubl.;

z dnia 8 lipca 2011 r., IV CZ 29/11, niepubl.; z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 23/11, niepubl.). Sąd Apelacyjny uwzględnił trudną sytuację majątkową pozwanej, nie obciążając jej obowiązkiem uiszczenia opłaty od apelacji. Zły stan zdrowia pozwanej nie mógł być okolicznością decydującą, skoro z ustaleń przyjętych za podstawę wyroku Sądu Apelacyjnego wynika również, że stan zdrowia powódki uzasadnia konieczność objęcia jej stałą opieką. Odmiennej oceny nie uzasadnia także brak wpływu pozwanej na ustalenie wartości przedmiotu sporu w niniejszej sprawie, bowiem wartość ta ustalona została postanowieniem sądu w wyniku jej sprawdzenia dokonanego przez sąd z urzędu i, według art. 26 k.p.c., nie podlegałaby ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji, przyznając koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej radcę prawnego ustanowionego z urzędu w postępowaniu zażaleniowym na podstawie § 15 pkt 1 w zw. z § 12 ust. 2 pkt 2, § 6 pkt 4 i § 2 ust. 3 oraz § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych... (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), obliczone jedynie od tej części zażalenia, w której było ono dopuszczalne.